

Magdalena Perkowska
Uniwersytet w Białymstoku
ORCID: 0000-0002-9495-132X

Cudzoziemcy jako sprawcy przemytu zabytków – wybrane aspekty kryminologiczne¹

Uwagi wprowadzające

Zabytki łączą przeszłość z przyszłością, są świadectwem trwania i rozwoju narodu, kultury, a także stanowią odzwierciedlenie tożsamości idei i wartości. W celu ich zachowania w jak najlepszym stanie podejmowane są różnego rodzaju przedsięwzięcia, mające zapewnić im optymalną ochronę², w tym także ochronę prawnokarną. Szczególnie, iż straty spowodowane na skutek kradzieży, zniszczeń czy nielegalnego wywozu zabytków z kraju, są trudne do precyzyjnego oszacowania, bowiem walorem większości zabytków nie jest jedynie ich wartość materialna, lecz także ich niepowtarzalna wartość historyczna i naukowa. W obliczu liberalizacji przepisów prawnych oraz zniesienia kontroli granicznych na polskiej granicy zachodniej i południowej, w związku z przystąpieniem do strefy Schengen, przestępczość przeciwko zabytkom nasiliła się znacznie w pierwszych latach nowego stulecia³. Międzynarodowy charakter tego rodzaju przestępczości powiązany jest bezpośrednio z nielegalnym obrotem zabytków i dzieł sztuki⁴. Terytorium Rzeczypospolitej Polskiej stanowiące pomost między wschodem i zachodem Europy jest obszarem zagrożonym szczególnie ze względu na możliwość przemytu zabytków w obu kierunkach. Jak wskazuje M. Trzciniński Polska od kilku lat

¹ Opracowanie powstało w wyniku badań prowadzonych w ramach projektu „SIC – Modułowy wielozadaniowy System Identyfikacji Cudzoziemców wraz z modułem analizy ryzyka ofiar przestępstwa handlu ludźmi” (DOBR-BIO4/055/13127/2013) finansowanego przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju.

² W. Lis, *Rola miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w ochronie zabytków*, „Studia Prawnoustrojowe” 2018, nr 39, s. 5.

³ Por. E. Holdyńska, *Rykoszet Schengen: tracimy zabytki*, „Rzeczpospolita”, 7.09.2013, <http://www.rp.pl/arttykul/1045750-Rykoszet-Schengen--tracimy-zabytki.html#ap-1> (data dostępu: 08.05.2016); K. Lychowid, *Problematyka przemytu dzieł sztuki przez wschodnią granicę RP (na przykładzie Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej)*, „Przegląd Policyjny” 2007, nr 3, s. 64–65.

⁴ M. Trzciniński, *Przestępczość przeciwko zabytkom*, „Prokuratura i Prawo” 2011, nr 6, s. 36.

znajduje się w światowej czołówce państw zagrożonych przestępczością przeciwko zabytkom⁵.

Można wyróżnić wiele przestępstw, które bezpośrednio godzą w dziedzictwo kultury, a konkretnie w poszczególne jego składniki. W przestępstwach przeciwko dziedzictwu kultury, dobrom kultury czy zabytkom istotna jest społeczna szkodliwość czynu. Przyjmuje się, że społeczna szkodliwość uszkodzenia, zniszczenia lub wywiezienia zabytku jest porównywalna, ze względu na podobny skutek, z przestępstwami wobec narodowego dziedzictwa kultury. Praktyka wymiaru sprawiedliwości pozostawia w tym zakresie wiele do życzenia, gdyż liczba notowanych przestępstw przeciwko zabytkom, nie wskazując nawet liczby spraw, które trafiają do sądów, jest znikoma⁶.

Przemyt zabytków w ujęciu prawnokarnym

W obszarze przestępczości transgranicznej związanej ze sztuką przestępstwem jest wywóz zabytku z RP za granicę, które to zachowanie podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Jest to przestępstwo penalizowane na podstawie art. 109 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami⁷.

Według J. Kaczmarka i K. Zeidlera analiza treści przepisów karnych zawartych w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w szczególności w aspekcie relacji rodzajowy a szczegółowy przedmiot ochrony, prowadzi do wniosku, iż ich szczególne przedmioty ochrony należą do jednego zbioru, jakim jest dziedzictwo narodowe. Jest to pojęcie szerokie, które swe dookreślenie znajduje między innymi w wyżej przytoczonych przepisach nowej ustawy. Jednakże rozumieć to pojęcie należy kompleksowo, postrzegając je w całości, jako odziedziczoną spuściznę kulturową poprzednich pokoleń, ale również jako każdy element ją tworzący, który to bezpośrednio narażony jest na bezprawne działanie. W wyniku takiego działania dochodzi do uszczerbienia dziedzictwa narodowego jako całości⁸.

Indywidualnym przedmiotem ochrony art. 109 ustawy, nie jest sam zbytek, ale wartość, jaką dla kultury narodowej stanowi posiadanie zabytku na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. W przypadku problematyki ochrony zabytków przedmiotem ochrony prawnej jest dziedzictwo kultury⁹. Jak

⁵ *Ibidem*, s. 38.

⁶ K. Zeidler, *Prawo ochrony dziedzictwa kultury*, Warszawa 2007, s. 205.

⁷ Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 ze zm.), zwana dalej ustawą.

⁸ J. Kaczmarek, K. Zeidler, *Karnoprawna ochrona zabytków*, „Prokuratura i Prawo” 2004, nr 2, s. 83.

⁹ M. Trzeciński, *op. cit.*, s. 41.

twierdzi M. Kulik można go odczytywać także jako prawo obywateli polskich do realizowania swego konstytucyjnego uprawnienia dostępu do dóbr kultury, jakimi są zabytki. Uprawnienie takie znacznie łatwiej jest realizować w wypadku, kiedy zabytki znajdują się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Można chyba pokusić się o ogólniejsze zakreslenie przedmiotu ochrony jako interesu Państwa i społeczeństwa w posiadaniu i dostępie do zabytków na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej¹⁰.

Czynność sprawcza została określona alternatywnie jako wywiezienie zabytku za granicę bez zezwolenia lub niesprowadzenie go do kraju po wywiezieniu w okresie ważności zezwolenia. Zdaniem M. Kulika mamy tu do czynienia z dwoma różnymi czynami zabronionymi. Wywiezienie należy określić jako każde zachowanie skutkujące przemieszczeniem zabytku z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej¹¹ poza jej terytorium, a zatem jest wywiezieniem także wyniesienie zabytku przez granicę czy jego przerzucenie przez nią¹². Wywiezienie zabytku to również przesłanie zabytku pocztą, kurierem itp. Wywiezienie może być dokonane transportem drogowym, kolejowym, lotniczym lub morskim¹³.

Wypełnieniem znamion przestępstwa będzie także wywiezienia zabytku za granicę przez inną osobę niż wskazana np. w jednorazowym pozwoleniu na stały wywóz zabytku za granicę¹⁴.

Zabytkiem zgodnie z art. 3 pkt 1 ustawy jest nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

¹⁰ M. Kulik, Art. 109. [w:] *Komentarz do przepisów karnych ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, System Informacji Prawnej LEX, 2010.

¹¹ Zgodnie z ustawą z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej (Dz.U. Nr 78 poz. 761 ze zm.) oraz ustawą z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (tekst Dz.U. Nr 32, poz. 131 ze zm.) – terytorium RP obejmuje obszar powierzchni ziemi (lądowy) oddzielony polskimi granicami państwowymi wraz z wodami wewnętrznymi i morskimi wodami przybrzeżnymi oraz powietrzem nad tym obszarem i wnętrzem ziemi. Morskie wody przybrzeżne obejmują morskie wody wewnętrzne (porty, zatoki) oraz morze terytorialne. To ostatnie to pas o szerokości 12 mil morskich, liczonych od tzw. linii podstawowej, czyli linii najdalszego odpływu morza oraz granicy polskich wód wewnętrznych.

¹² M. Kulik, op. cit., podobnie B. Gadecki, *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Art. 108–120, przepisy karne, komentarz*, Warszawa 2014, s. 49–50, E. Kowalska-Benasiewicz, *Zbiąg przepisów art. 108–109b ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z innymi przepisami typizującymi przestępstwa i wykroczenia*, [w:] K. Zeidler (red.), *Prawo ochrony zabytków*, Warszawa – Gdańsk 2014, s. 497, W. Radecki, [w:] M. Bojarski (red.) *System Prawa Karnego*, Tom 11. *Szczególne dziedziny prawa karnego. Prawo karne wojskowe, skarbowe i pozakodeksowe*, Warszawa 2014, s. 1024.

¹³ B. Gadecki, op. cit., s. 53.

¹⁴ Ibidem, s. 58.

Zakaz wywozu zabytku za granicę stanowi zasadę ogólną, od której ustawodawca przewidział wyjątek w postaci jednorazowego pozwolenia na stały wywóz zabytku za granicę oraz zezwolenie na wywóz czasowy. Zezwolenie na wywóz za granicę na stałe wydaje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Zezwolenie takie może zostać wydane w sytuacji, gdy wywóz zabytku nie spowoduje uszczerbku dla dziedzictwa kulturowego¹⁵.

Niesprowadzenie zabytku do kraju w okresie ważności pozwolenia może być popełnione tylko przez zaniechanie. Przez sprowadzenie rozumieć należy przemieszczenie w jakikolwiek sposób zabytku na terytorium RP. Możliwość popełnienia tego czynu jest uzależniona od istnienia pozwolenia, a zatem nie może dopuścić się go sprawca, który uprzednio zabytek wywiózł bez jego uzyskania¹⁶. Dla bytu przestępstwa z art. 109 ust. 1 zd. 2 ustawy nie ma znaczenia, że zabytek wrócił do kraju po okresie ważności pozwolenia¹⁷.

Różnie w wypadku obu przestępstw stypizowanych w art. 109 ust. 1 ustawy kształtuje się podmiot czynu zabronionego. W wypadku czynu polegającego na wywiezieniu zabytku bez zezwolenia mamy do czynienia z przestępstwem powszechnym¹⁸, które może popełnić każdy podmiot odpowiedzialności karnej. Nie zostają wypełnione ustawowe znamiona omawianego czynu zabronionego w sytuacji, kiedy jedna osoba uzyskuje legalnie zezwolenie, a następnie przekazuje przedmiot innej osobie, która go wywozi w jej imieniu¹⁹.

Czyn zabroniony polegający na niesprowadzeniu zabytku w okresie ważności pozwolenia jest przestępstwem indywidualnym właściwym. Popełnić go może tylko ten, kto uprzednio uzyskał zezwolenie na wywóz zabytku. Należy dodać, że wypełnia on ustawowe znamiona omawianego czynu zabronionego także wtedy, kiedy uzyskał zezwolenie, ale zabytku nie wywiózł, lecz uczyniła to inna osoba. Jest on bowiem także i w tym wypadku zobowiązany do sprowadzenia zabytku do kraju²⁰.

Przestępstwo z art. 109 ust. 1 można popełnić umyślnie, zarówno w zamiarze bezpośrednim jak i ewentualnym. Przestępstwo z art. 109 ust. 1 ustawy jest przestępstwem nieumyślnym.

Nielegalny wywóz zabytku za granicę zagrożony jest karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat. Przy czy zgodnie z art. 109 ust. 3 sąd orzeka obligatoryjnie nawiązkę w wysokości od trzykrotności do trzydziestokrotno-

¹⁵ J. Kaczmarek, K. Zeidler, op. cit., s. 76.

¹⁶ M. Kulik, op. cit.

¹⁷ B. Gadecki, op. cit., s. 65.

¹⁸ M. Bojarski, W. Radecki, *Pozakodeksowe prawo karne: komentarz Tom III, Przepisy w dziedzinie porządku publicznego, wyborów, polityki i inicjatywy ustawodawczej, pracy i ubezpieczeń społecznych, kultury i własności intelektualnej*, Warszawa 2003, s. 348.

¹⁹ M. Kulik, op. cit.

²⁰ Ibidem.

ści najniższego miesięcznego wynagrodzenia w przypadku skazania sprawcy na podstawie art. 109 ust. 1 ustawy. Orzeczenie nawiązki jest fakultatywne w przypadku skazania na podstawie art. 109 ust. 2 ustawy.

W przypadku obu rodzajów czynów zabronionych są może orzec przepadek zabytku, nawet jeśli ten nie stanowi własności sprawcy (art. 109 ust. 4 ustawy).

Przemyt zabytków dokonywany przez cudzoziemców – wyniki badań własnych

Szczegółowa analiza danych statystycznych dotyczących przestępczości granicznej a w szczególności danych dotyczących przemytu prowadzi do stwierdzenia, że nie jest to przestępstwo często popełniane wśród przestęp transgranicznych rzadziej niż zabytki przemycane jest jedynie broń.

W okresie 2004–2014 za przestępstwo polegające na przemyśle zabytku czy też zabytków zostało skazanych łącznie pięćdziesięciu cudzoziemców. Stanowiło to zaledwie 0,25% cudzoziemców skazanych w tym okresie za przestępstwa transgraniczne. W większości skazanymi byli mężczyźni (ponad 90%). Co odpowiada ogólnej strukturze przestępczości cudzoziemców w Polsce pod względem płci.

Na podstawie danych Ministerstwa Sprawiedliwości należy wskazać, iż w stosunku do dwudziestu sprawców sądy orzekły karę grzywny, w stosunku do trzech karę ograniczenia wolności (taką sankcją zagrożony jest przemyt zabytków popełniony z winy nieumyślnej), natomiast dwudziestu siedmiu sprawców zostało skazanych na karę pozbawienia wolności.

Kara grzywny, która została orzeczona samoistnie to w przypadku dziesięciu sprawców grzywna do kwoty 1000 zł. Trzem sprawcom wymierzono karę grzywny w przedziale 1500 zł a 2000 zł, natomiast w przypadku siedmiu sprawców kara grzywny przewyższyła kwotę 2000 zł.

Karę pozbawienia wolności orzeczono w stosunku do dwudziestu siedmiu sprawców. czterem sprawcom wymierzono karę 3 miesięcy pozbawienia wolności, w stosunku do pięciu sprawców karę 5 miesięcy pozbawienia wolności, natomiast ośmiu sprawcom wymierzono karę 6 miesięcy pozbawienia wolności podobnie sześciu sprawcom wymierzono karę pozbawienia wolności 1 roku. Wykonanie wszystkich kar pozbawienia wolności orzeczonych w stosunku do cudzoziemców zawieszono warunkowo na okres próby.

Cudzoziemcy skazani za nielegalny wywóz zabytków to głównie obywatele państw sąsiadujących z Polską od wschodu. Wśród pięćdziesięciu skazanych cudzoziemców – 10 było obywatelami Rosji, 8 – obywatelami Ukrainy, 6 to obywatele Białorusi. Pozostali sprawcy to głównie obywatele państw UE.

W ramach projektu „SIC – Modułowy wielozadaniowy System Identyfikacji Cudzoziemców wraz z modułem analizy ryzyka ofiar przestępstwa handlu ludźmi” w ramach, którego autorka prowadziła badania nad przestępczością graniczną cudzoziemców. W ramach prowadzonych badań wykorzystano metodę badawczą w postaci analizy akt spraw karnych, w których skazany został cudzoziemiec na przestępstwo graniczne. W ramach kategorii przestępczości granicznej cudzoziemców w Polsce badaniom poddano 474 sprawy karne, w których ujawniono 549 sprawców nieposiadających obywatelstwa polskiego. W ramach tych badań analizie poddano 10 akt spraw karnych, w których przynajmniej jedna osoba została skazana na podstawie art. 109 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Jak na 50 wszystkich prawomocnie skazanych cudzoziemców w latach 2004–2013 – próba 10 spraw była dużą próbą.

Na podstawie analizy akt ujawniono 12 sprawców. 6 sprawców było obywatelami Rosji, 2 sprawców to obywatele Ukrainy. Ujawniono także po 1 obywatelu Białorusi, Irlandii, Francji oraz Włoch. Obywatelstwa sprawców potwierdzają ogólne dane statystyczne MS. Sprawcy byli w wieku od 35 do 45 lat. Jeden sprawca miał lat 50.

Większość sprawców zostało ujawnionych przy wyjeździe z Polski na odcinku granicy z Białorusią – 6 sprawców (1 obywatel Białorusi, 5 obywateli Rosji) Na odcinku granicy z Ukrainą ujawniono 2 sprawców, na granicy z Rosją 1 sprawcę. Pozostali sprawcy zostali ujawnieni zarówno na lądowych jak i lotniczych przejściach granicznych. Obywatel Irlandii oraz Francji zostali zatrzymani na przejściu lotniczym Kraków Balice, natomiast obywatel Włoch na przejściu lądowym z Republiką Czeską.

Z punktu widzenia dzisiejszych rozważań interesujące jest przede wszystkim jakie zabytki usiłovali wywieźć z terytorium Polski cudzoziemcy. Podczas analizy akt spraw karnych ujawniono trzy grupy przedmiotów tj. zabytkowe przedmioty użytkowe – takie jak naczynia i meble, obrazy i rzeźby, starodruki w tym arkusz tory.

Przemyt przedmiotów użytkowych obejmował przede wszystkim takie przedmioty jak pojemniki porcelanowe, wazy, misy, patery, talerze, wazon, komplet do kawy, żardinierki pochodzące w końcu XIX i początku XX wieku. Wartość poszczególnych przedmiotów wahała się od 500 do 2500 zł przedmiotów. Cudzoziemcy usiłovali przemyścić także zegary stojące bądź ich korpusy, w tym zegary kominkowe w marmurowej obudowie²¹.

Wśród mebli znalazły się takie przedmioty jak przenośny bufet o wartości 4000 zł z XIX wieku, żyrandol o wartości 6000zł²² czy zabytkowe fotele

²¹ SR w Lesku VI K 119/11.

²² SR w Białej Podlaskiej VII K 1669/09.

z XIX w. o wartości ok. 2000–3000 zł za sztukę²³. A także drewniane kreden-
sy, komplet krzeseł neorenesansowych²⁴.

Wśród dzieł sztuki znajdowała się rzeźba wojownika, której wartość ryn-
kowa została oszacowana na 28 000 zł²⁵ a także cztery reprodukcje obra-
zów²⁶.

Obywatel Rosji usiłował wywieźć parę nart drewnianych wraz z zabytko-
wymi dwoma bambusowymi kijami do nart ze skórzaną rękojeścią o łączne
wartości 1700 zł.²⁷

Sprawcy usiłowali wywieźć także arkusz Tory oraz wskaźnik do jej czy-
tania²⁸. Jeden ze sprawców usiłował wywieźć bez wymaganej zgody Dyrek-
tora Biblioteki Narodowej 18 sztuk starodruków, wśród których znajdował
się *Brewiarz Rzymski*²⁹.

Przewożone przez cudzoziemców zabytki nie były w żaden sposób spe-
cjalnie ukryte w pojazdach czy bagażach. W samochodach znajdowały się
w bagażnikach, na tylnych siedzeniach czy też w części ładunkowej pojazdów
dostawczych. Sprawcy najczęściej wskazywali, iż nie byli świadomi obowiąz-
ku posiadania zezwoleń na wywóz z Polski zabytkowych przedmiotów. Część
z przedmiotów zakupili na tzw. targach staroci zarówno w Polsce, jak i za
granicą, np. w Czechach³⁰.

Obywatel Ukrainy, który przewoził dwa fotele twierdził, iż nie był świa-
domy tego, że są to przedmioty zabytkowe, gdyż zabrał je ze śmietnika
w Hiszpanii.

Analizując cel przemytu zabytków należy wskazać, iż – większość spraw-
ców zakupiło przedmioty na własny użytek. W innych przypadkach znaczna
liczba zakupionych przedmiotów użytkowych tj. naczyń³¹ oraz mebli wska-
zuje na cel handlowy, tj. dalszą odsprzedaż ich za granicą.

Orzeczone wobec sprawców kary to kary wolnościowe. W stosunku do
5 sprawców orzeczono karę grzywny, przy czym w jednym przypadku zawie-
szono jej wykonanie na okres próby wynoszący 1 rok³². najniższa wartość
kary grzywny to 1000 zł, natomiast najwyższa 3000 zł.

W jednym przypadku orzeczono karę sześciu miesięcy ograniczenia wol-
ności w postaci pracy porządkowej na rzecz domu kultury w wymiarze

²³ SR w Lesku VI K 265/11.

²⁴ SR w Lesku, VI K 119/11.

²⁵ SR w Braniewie II K 665/13.

²⁶ SR w Białymstoku III K 514/08

²⁷ SR w Białej Podlaskiej VII K 172/09.

²⁸ SR dla Krakowa Krowodrzy IX K 589/10, V K 169/08.

²⁹ SR dla m. st. Warszawy III K 2978/06.

³⁰ Przewożony żyrandol sprawca zakupił w Czechach, SR w Białej Podlaskiej VII K 1669/09.

³¹ SR w Białymstoku III K 688/08, SR w lesku VI K 119/11.

³² SR dla m. st. Warszawy III K 2978/06.

30 godzin w stosunku miesięcznym. Przy czym wykonanie kary zawieszono na okres dwóch lat³³.

W przypadku sześciu cudzoziemców orzeczono karę pozbawienia wolności najniższa kara to 3 lata pozbawienia wolności, wobec dwóch sprawców orzeczono karę 6 miesięcy pozbawienia wolności, a wobec trzech sprawców karę 1 roku pozbawienia wolności. W kary przypadku wykonanie kary pozbawienia wolności zawieszono na okres próby na 2 lata.

W każdym przypadku sądy orzekły przepadek zabytków na podstawie art. 109 ust. 4 ustawy.

Art. 109 ust. 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami obli-guje sąd do orzeczenia nawiązki w przypadku skazania za popełnienie przestępstwa z winy umyślnej, natomiast przy popełnieniu przestępstwa z winy nieumyślnej orzeczenie nawiązki jest fakultatywne.

Nawiązkę orzeczono w stosunku do 7 sprawców., jej wartość wahała się od 2300 zł do 5630 zł. najczęściej nawiązkę orzekano na rzecz instytucji zajmujących się ochroną i konserwacją zabytków.

Podsumowanie

Zjawisko przemytu zabytków nie jest znaczące z perspektywy skali przestępczości w Polsce³⁴, a nawet skali przestępczości granicznej cudzoziemców. Jednak z punktu widzenia ochrony zabytków w Polsce i w Europie istotne znaczenia ma praca służb i wykrywanie niezgodnego z prawem wywozu ich za granice – niezgodnego z prawem, gdyż bez właściwych zezwoleń. Są to dobra chronione prawem stanowiące dziedzictwo kultury polskiej, europejskiej a także i światowej³⁵. Ich niezgodne z prawem przemieszczenie stanowi istotny uszczerbek dla dziedzictwa kulturalnego.

W analizowanych sprawach ujawniono przemyt być może na pierwszy rzut oka drobnych zabytków, ale ich wartość wahała się od 1700 zł za narty do 28000 za meble i zegary. Przedmiotem przemytu bywają przecież także zabytki bezcenne nie tylko ze względu na ich wartość majątkową, ale ze względu na ich znaczenie dla kultury i sztuki.

Szczególnie widoczny jest szlak przemytu zabytków przez Polskę do Państw b. ZSRR. Należy pamiętać, iż a latach 90. Dużą liczbę dzieł sztuki,

³³ SR dla Krakowa Krowodrzy V K 169/08.

³⁴ Por. K. Zielińska, *Przestępczość przeciwko zabytkom w Polsce i na świecie – stan faktyczny, zagrożenia, przeciwdziałania*, „Przegląd Policyjny” 2007, nr 3, s. 76–79.

³⁵ Por. W. Krupiński, *Specyfika prowadzenia spraw związanych z nielegalnym wywozem za granicę lub przywozem z zagranicy zabytków – współpraca z innymi służbami w ocenie Straży Granicznej*, „Przegląd Policyjny” 2007, nr 3, s. 40–43, A. Skaldawska, *Działania Służby Celnej na rzecz ochrony zabytków – na przykładzie Izby Celnej w Warszawie*, „Przegląd Policyjny” 2007, nr 3, s. 72–73.

zwłaszcza ikon przemycono do Polski, bez odpowiedniego zgłoszenia organom celnym. Odebrane ikony – podlegające przypadkowi zasilają aktualnie zbiory Muzeum Ikon w Supraślu

Wykaz literatury

- Bojarski M., Radecki W., *Pozakodeksowe prawo karne: komentarz. Tom III, Przystępstwa w dziedzinie porządku publicznego, wyborów, polityki i inicjatywy ustawodawczej, pracy i ubezpieczeń społecznych, kultury i własności intelektualnej*, Warszawa 2003.
- Gadecki B., *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Art. 108–120, przepisy karne, komentarz*, Warszawa 2014.
- Holdyńska E., *Rykoszet Schengen: tracimy zabytki*, „Rzeczpospolita” 7.09.2013, <http://www.rp.pl/artukul/1045750-Rykoszet-Schengen--tracimy-zabytki.html#ap-1>.
- Kaczmarek J., Zeidler K., *Karnoprawna ochrona zabytków*, „Prokuratura i Prawo” 2004, nr 2.
- Kowalska-Benasiewicz E., *Zbieg przepisów art. 108–109b ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z innymi przepisami typizującymi przestępstwa i wykroczenia*, [w:] K. Zeidler (red.), *Prawo ochrony zabytków*, Warszawa – Gdańsk 2014.
- Krupiński W., *Specyfika prowadzenia spraw związanych z nielegalnym wywozem za granice lub przywozem z zagranicy zabytków – współpraca z innymi służbami w ocenie Straży Granicznej*, „Przegląd Policyjny” 2007, nr 3.
- Kulik M., Art. 109, [w:] *Komentarz do przepisów karnych ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, System Informacji Prawnej LEX, 2010.
- Lis W., *Rola miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w ochronie zabytków*, „Studia Prawnoustrojowe” 2018, nr 39.
- Łychowid K., *Problematyka przemytu dzieł sztuki przez wschodnią granicę RP (na przykładzie Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej)*, „Przegląd Policyjny” 2007.
- Radecki W., [w:] M. Bojarski (red.) *System Prawa Karnego, Tom 11. Szczególne dziedziny prawa karnego. Prawo karne wojskowe, skarbowe i pozakodeksowe*, Warszawa 2014.
- Skaldawska A., *Działania Służby Celnej na rzecz ochrony zabytków – na przykładzie Izby Celnej w Warszawie*, „Przegląd Policyjny” 2007, nr 3.
- Trzcziński M., *Przestępczość przeciwko zabytkom*, „Prokuratura i Prawo” 2011, nr 6.
- Zielinska K., *Przestępczość przeciwko zabytkom w Polsce i na świecie – stan faktyczny, zagrożenia, przeciwdziałania*, „Przegląd Policyjny” 2007, nr 3.
- Zeidler K., *Prawo ochrony dziedzictwa kultury*, Warszawa 2007.

Summary

Foreigners as perpetrator of relics smuggling – some criminological aspects

Key words: foreigner, relic, smuggling.

Any loss in the field of relic are very harmful for the national heritage of every country. Poland is an important actor on the European political and geographical map in the area of goods smuggling, also the relics smuggling. Therefore the article presents the dogmatic analysis of crime of relict smuggling. Article also presents the results on scientific criminological research. This is the results of analysis of criminal court records of foreigners convicted for relics smuggling in Poland.